

ISSN (Print)2616-6887
ISSN (Online) 2617-605X

ВЕСТНИК
ЕВРАЗИЙСКОГО
НАЦИОНАЛЬНОГО
УНИВЕРСИТЕТА
ИМ. Л.Н. ГУМИЛЕВА

BULLETIN
of L.N. GUMILYOV
EURASIAN NATIONAL
UNIVERSITY

Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ
ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР. АЙМАҚТАНУ. ШЫҒЫСТАНУ. ТҮРКІТАНУ сериясы

POLITICAL SCIENCE. REGIONAL STUDIES. ORIENTAL STUDIES.
TURKOLOGY Series

Серия **ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ. РЕГИОНОВЕДЕНИЕ. ВОСТОКОВЕДЕНИЕ.**
ТЮРКОЛОГИЯ

№ 2 (131)/2020

1995 жылдан бастап шығады
Founded in 1995
Издается с 1995 года

Жылына 4 рет шығады
Published 4 times a year
Выходит 4 раза в год

Нұр-Сұлтан, 2020
Nur-Sultan, 2020
Нур-Султан, 2020

Бас редакторы: **Нургазина Р.А.**

с.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (саяси ғылымдар)

Бас редактордың орынбасары **Нечаева Е.Л.**, с.ғ.к., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Қазақстан (саяси ғылымдар)

Бас редактордың орынбасары **Ахметжанова Л.К.**, т.ғ.к., доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Қазақстан (халықаралық қатынастар)

Редакция алқасы

- Абжаппарова Б.Ж.** т.ғ.д., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (шығыстану)
Авдеева О.А. с.ғ.д., доцент, Лойола университеті, Чикаго, АҚШ (саяси ғылымдар)
Азмұханова А.М. т.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (халықаралық қатынастар)
Әбдуалиұлы Б. ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (түркітану)
Әлібекұлы А. ф.ғ.к., доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (шығыстану)
Әлиева С.К. т.ғ.к., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (халықаралық қатынастар)
Барсуков А.М. с.ғ.к., доцент, Сібір басқару институты, ХШЖМҚРА филиалы (саяси ғылымдар)
Бирюков С.В. с.ғ.д., проф., Кемерово мемлекеттік университеті, Кемерово, Ресей (саяси ғылымдар)
Габдулина Б.А. т.ғ.к., доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (саяси ғылымдар)
Дәркенов К.Г. т.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (аймақтану)
Дүйсембекова М.К. с.ғ.к., доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (саяси ғылымдар)
Жолдыбалина А.С. PhD, доцент, Қазақстан стратегиялық зерттеулер институты, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (саяси ғылымдар)
Жолдасбекова А.Н. с.ғ.к., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (халықаралық қатынастар)
Зимони Иштван проф., Сегед университеті, Сегед, Венгрия (түркітану)
Ибраев Ш. ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (түркітану)
Ирфан Шахзад PhD, Саяси зерттеулер институты, Исламабад, Пәкістан (халықаралық қатынастар)
Каиржанов А.К. ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (түркітану)
Кайыркен Т.З. т.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (шығыстану)
Кожирова С.Б. с.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (саяси ғылымдар)
Конқобаев К. ф.ғ.к., проф., Түркі академиясы халықаралық ұйымы, Нұр-Сұлтан (түркітану)
Копежанова Д.Е. PhD, доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (саяси ғылымдар)
Ланко Д. А. с.ғ.к., доцент, Санкт-Петербург мемлекеттік университеті, Санкт-Петербург, Ресей (саяси ғылымдар)
Ласлу Марац PhD, проф., Амстердам университеті, Амстердам, Нидерланды (халықаралық қатынастар)
Мандана Тишеяр PhD, Алламе Табатабаи университеті, Тегеран, Иран (халықаралық қатынастар)
Невская И.А. ф.ғ.к., проф., Гете атындағы университет, Франкфурт-на-Майне, Германия (түркітану)
Нұрбаев Ж.Е. т.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (аймақтану)
Оспанова А.Н. PhD, доцент, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (аймақтану)
Пунит Гаур PhD, проф., Нью-Дели университеті, Нью-Дели, Индия (аймақтану)
Пауло Ботта PhD, проф., Ла-Плата ұлттық университеті, Ла-Плата, Аргентина (саяси ғылымдар)
Рыстина И.С. PhD, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (саяси ғылымдар)
Сейит Али Авджу PhD, Ыбылдырыма Бөзигит университеті, Анкара, Түркия (аймақтану)
Сомжүрек Б.Ж. т.ғ.к., доцент, Astana International University, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (халықаралық қатынастар)
Тәштемханова Р.М. т.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (аймақтану)
Шаймердинова Н.Г. ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан (түркітану)

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Сәтпаев к-сі, 2, 402 б.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-432)

E-mail: vest_polit@enu.kz, web-site: <http://bulpolit.enu.kz/>

Жауапты хатшы, компьютерде беттеген: А.М.Сәрсенбекова

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің хабаршысы.

САЯСИ ҒЫЛЫМДАР. АЙМАҚТАНУ. ШЫҒЫСТАНУ. ТҮРКІТАНУ сериясы

Меншіктенуші: ҚР БҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК

Қазақстан Республикасының Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде тіркелген. 25.05.18 ж. № 17125-Ж -тіркеу куәлігі

Баспаға 11.06.2020 ж. қол қойылды

Ашық қолданудағы электрондық нұсқа: <http://bulpolit.enu.kz>

Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 20 дана

Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 13/1, тел.: +7(7172)709-500 (ішкі 31-432)

Editor-in-Chief: **Roza Nurtazina**
Doctor of Political Sciences, Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)

Deputy Editor-in-Chief: **Yelena Nechayeva**, Can. of Political Sci., Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)
Deputy Editor-in-Chief: **Leila Akhmetzhanova**, Can. of Historical Sci., Assoc.Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (international relations)

Editorial board

- Bekzhan Abdualiuly** Doctor of Philology, Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (turkology)
Bibikhadisha Abzhapparova Doctor of Historical Sci., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (oriental studies)
Aiman Azmukhanova Can. of Historical Sci., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (international relations)
Akzhigit Alibekuly Can. of Philology, Assoc.Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (oriental studies)
Saule Aliyeva Can. of Historical Sci., Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (international relations)
Ol'ga Avdeeva Doctor of Political Sci., Assoc.Prof., Loyola University, Chicago, USA (political science)
Aleksandr Barsukov Can. of Political Sci., Assoc.Prof., Siberian Institute of Management, Branch of RANEP, Russia (political science)
Sergey Biryukov Doctor of Political Sci., Prof., Kemerovo State University, Kemerovo, Russia (political science)
Bagysh Gabdulina Can. of Historical Sci., Assoc.Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)
Kurmangali Darkenov Can. of Historical Sci., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (regional studies)
Maira Dyussebekova Can. of Political Sci., Assoc.Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)
Shakir Ibrayev Doctor of Philology, Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (turkology)
Irfan Shahzad PhD, Institute for Political Studies, Islamabad, Pakistan (international relations)
Abai Kairzhanov Doctor of Philology, Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (turkology)
Tursynkhan Kaiyrken Doctor of Historical Sci., Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (oriental studies)
Kadyraly Konkobayev Can. of Philology, Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (turkology)
Svetlana Kozhirova Doctor of Political Sci., Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)
Danagul Kopezhanova PhD, Assoc. Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)
Dmitrij Lanko Can. of Political Sci., Assoc.Prof., St Peterburg Universiy, Saint Petersburg, Russia (political science)
Laszlo Maracz PhD, Prof. Amsterdam University, Amsterdam, Netherlands (international relations)
Mandana Tisheyar PhD, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran (international relations)
Irina Nevskaya PhD, Goethe University, Germany, Frankfurt am Main (turkology)
Zhaslan Nurbayev Can. of Historical Sci., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (regional studies)
Aigerim Ospanova PhD, Assoc.Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (regional studies)
Punit Gaur PhD, Prof. University of New Delhi, New Delhi, India (regional studies)
Paulo Botta PhD, Prof., National University of La Plata, La Plata, Argentina (political science)
Indira Rystina PhD, L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)
Seyit Ali Avcu PhD, Yildirim Beyazit University, Ankara Turkey (regional studies)
Baubek Somzhurek Can. of Historical Sci., Assoc.Prof., Astana International University, Nur-Sultan, Kazakhstan (international relations)
Raihan Tashtemkhanova Doctor of Historical Sci., Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (regional studies)
Nurila Shaymerdinova Doctor of Philology, Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (turkology)
Akbota Zholdasbekova Can. of Political Sci., Prof., L.N.Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan (international relations)
Alua Zholdybalina PhD, Assoc.Prof., Kazakhstan Institute for Strategic Studies, Nur-Sultan, Kazakhstan (political science)
Zimonyi Istvan Prof., University of Szeged, Szeged, Hungary (turkology)

Editorial address: 2, Satpayev str., of. 402, Nur-Sultan city, Kazakhstan, 010008.

Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-432). E-mail: vest_polit@enu.kz, web-site: <http://bulpolit.enu.kz>

Responsible secretary, computer layout: Akmaral Sarsenbekova

Bulletin of the L.N.Gumilyov Eurasian National University POLITICAL SCIENCE. REGIONAL STUDIES. ORIENTAL STUDIES. TURKOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N.Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of information and communication of Republic of Kazakhstan. Registration certificate No. 17125-Ж from 25.05.2018

Signed in print 11.06.2020. Available at: <http://bulpolit.enu.kz>

Periodicity: 4 times a year. Circulation: 20 copies

Address of printing house: 13/1 Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext.31-432)

Главный редактор: **Нуртазина Р.А.**
д.полит.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (полит. науки)
Зам. главного редактора: **Нечаева Е.Л.**, к.полит.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
(полит. науки)
Зам. главного редактора: **Ахметжанова Л.К.**, к.ист.н., доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан,
Казахстан (международные отношения)

Редакционная коллегия

Абдуалиулы Б. д.ф.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (тюркология)
Абжаппарова Б.Ж. д.ист.н., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (востоковедение)
Авдеева О. А. д.полит.н., доцент, университет Лойола, Чикаго, США (полит.науки)
Азмуханова А.М. к.ист.н., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (международные отношения)
Алибекулы А. к.ф.н., доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (востоковедение)
Алиева С.К. к.ист.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (международ.отношения)
Барсуков А. М. к.полит.н., доцент, Сибирский институт управления – филиал РАНХиГС, Новосибирск, Россия (политические науки)
Бирюков С.В. д.полит.н., проф., Кемеровский государственный университет, Кемерово, Россия (полит. науки)
Габдулина Б.А. к.ист.н., доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (полит.науки)
Даркенов К.Г. к.и.н., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (регионоведение)
Дюсембекова М.К. к.полит.н., доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (полит.науки)
Жолдыбалина А.С. PhD, доцент, Казахстанский институт стратегических исследований, Нур-Султан, Казахстан (полит.науки)
Жолдасбекова А.Н. к.полит.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (международ. отношения)
Зимони Иштван проф., Сегедский университет, Сегед, Венгрия (тюркология)
Ибраев Ш. д.ф.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (тюркология)
Ирфан Шахзад PhD, Институт политических исследований, Исламабад, Пакистан (международ. отношения)
Каиржанов А.К. д.ф.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (тюркология)
Кайыркен Т.З. д.ист.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (востоковедение)
Кожирова С.Б. д.полит.н., проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (полит.науки)
Конкобаев К. к.ф.н., проф., Международная Тюркская академия, Нур-Султан, Казахстан (тюркология)
Копежанова Д.Е. PhD, доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (полит.науки)
Ланко Д. А. к.полит.н., доцент, Санкт-Петербургский гос.университет, Санкт-Петербург, Россия (полит.науки)
Ласлу Марац PhD, проф., Амстердамский университет, Амстердам, Нидерланды (международ. отношения)
Мандана Тишеяр PhD, Университет Алламе Табатабаи, Тегеран, Иран (международ. отношения)
Невская И.А. PhD, Гете Университет, Франкфурт-на-Майне, Германия (тюркология)
Нурбаев Ж.Е. к.и.н., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (регионоведение)
Оспанова А.Н. PhD, доцент, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (регионоведение)
Пунит Гаур PhD, проф., университет Нью-Дели, Нью-Дели, Индия (регионоведение)
Пауло Ботта PhD, проф., национальный университет Ла-Платы, Ла-Плата, Аргентина (полит.науки)
Рыстина И.С. PhD, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (полит.науки)
Сейит Али Авджу PhD, университет Йылдырыма Беязита, Турция (регионоведение)
Сомжурек Б.Ж. к.ист.н., доцент, Astana International University, Нур-Султан, Казахстан (международ. отношения)
Таштемханова Р.М. д.ист.н., проф. (Казахстан), ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (регионоведение)
Шаймердинова Н.Г. д.ф.н., проф. (Казахстан), ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан (тюркология)

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2, каб. 402

Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-432)

E-mail: vest_polit@enu.kz, web-site: <http://bulpolit.enu.kz/>

Ответственный секретарь, компьютерная верстка: А.М.Сарсенбекова

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н.Гумилева.

Серия:ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ. РЕГИОНОВЕДЕНИЕ. ВОСТОКОВЕДЕНИЕ. ТЮРКОЛОГИЯ

Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК

Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций Республики Казахстан

Регистрационное свидетельство № 17125-Ж от 25.05.18 г.

Подписано в печать: 11.06.2020 г.

Электронная версия в открытом доступе: <http://bulpolit.enu.kz>

Периодичность: 4 раза в год. Тираж: 20 экземпляров

Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: +7(7172)709-500 (вн.31-432)

МАЗМҰНЫ

<i>Абильдин С.М., Дюсембекова М.К.</i> Еуразиялық кеңістіктегі интеграция факторлары	12
<i>Алькеев А.К., Жолдасбекова А.Н.</i> Орталық Азиядағы ядролық қауіпсіздік және Корей түбегінің «ядролық қарусыздануы» жөніндегі Қазақстан Республикасының саясаты.....	21
<i>Арын Е.М., Арин Р.С.</i> Қазақстан жастары әлеуметтенуінің қоғамдық-саяси факторлары.....	38
<i>Айтжанова Д.А.</i> Ұлыбританияның діни экстремизмге қарсы іс-қимылы	45
<i>Әбдіразақ А. Ә., Қайыркен Т.З.</i> ХІХ ғасырдың екінші жартысындағы Ресей империясы мен Қытайдың мемлекетаралық қарым-қатынастары.....	56
<i>Байсултанова К.Ч., Бақтыбекова Б.Б.</i> Қазіргі халықаралық қатынастардағы қоғамдық дипломатия аясындағы цифрлық дипломатия мәселері бойынша.....	63
<i>Ганиев Б.С.</i> Өзбекстандағы қоғам дамуының жаңа кезеңі жағдайында кәсіпкерлік мәдениетті қалыптастыру.....	73
<i>Габдулина Б.А., Уали Б.</i> Заманауи ақпараттық кеңістікте саяси лидер имиджін нығайту технологиялары: саяси психология	81
<i>Касенова Б.Б.</i> Немісдиаспорасының Қазақстан-Германия қатынастарын нығайтудағы рөлі	89
<i>Өнжұл В.</i> 6-36 айлық балаларда семантикалық ойлаудың дамуы	101

CONTENTS

<i>Abildin S.M., Dyussebekova M.K.</i> Factors of integration in the Eurasian space.....	12
<i>Alkeev A.K., Zholdasbekova A.N.</i> Nuclear Security in Central Asia and the Policy of the Republic of Kazakhstan on “the Denuclearization” of the Korean Peninsula.....	21
<i>Aryn Ye. M., Aryn R. S.</i> Socio-political factors of socialization of youth of Kazakhstan.....	38
<i>Aitzhanova D.A.</i> Countering religious extremism in UK.....	45
<i>Abdirazak A., Kayirken T.Z.</i> Interstate relations between the Russian Empire and China in the second half of the 19th century.....	56
<i>Baissantanova K.Ch., Baktybekova B. B.</i> On the issue of digital diplomacy in the context of public diplomacy in modern international relations.....	63
<i>Ganiev B.S.</i> Formation of entrepreneurial culture in the conditions of a new stage in the development of society in Uzbekistan.....	73
<i>Gabdulina B.A., Uali B.</i> Technologies for strengthening the image of a political leader in the modern information space: political psychology.....	81
<i>Kassenova B.B.</i> The role of the German diaspora in strengthening Kazakh-German relations.....	89
<i>Oncul V.</i> Development Of Semantics in 6-36 Month Children.....	101

СОДЕРЖАНИЕ

ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ

<i>Абильдин С.М., Дюсембекова М.К.</i> Факторы интеграции на евразийском пространстве.....	12
<i>Алькеев А.К., Жолдасбекова А.Н.</i> Ядерная безопасность в Центральной Азии и политика Республики Казахстан по вопросу денуклеаризации Корейского полуострова.....	21
<i>Арын Е.М., Арин Р.С.</i> Общественно-политические факторы социализации молодежи Казахстана.....	38
<i>Айтжанова Д.А.</i> Противодействие религиозному экстремизму в Великобритании.....	45
<i>Абдразак А.А., Кайыркен Т.З.</i> Межгосударственные отношения Российской империи и Китая во второй половине XIX века.....	56
<i>Байсултанова К.Ч., Бактыбекова Б.Б.</i> К вопросу цифровой дипломатии в контексте публичной дипломатии в современных международных отношениях.....	63
<i>Ганиев Б.С.</i> Формирование культуры предпринимательства в условиях нового этапа развития общества в Узбекистане.....	73
<i>Габдулина Б.А., Уали Б.</i> Технологии укрепления имиджа политического лидера в современном информационном пространстве: политическая психология.....	81
<i>Касенова Б.Б.</i> Роль немецкой диаспоры в укреплении казахстано-германских отношений	89
<i>Онджул В.</i> Развитие семантического мышления у детей 6-36 месяцев.....	101

ПОЛИТИКО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ПЕРЕЗАГРУЗКА ГОСУДАРСТВ В ПЕРИОД COVID-19

В этом номере журнала, работая в дистанционном режиме, мы постарались провести дискурс небольшого анализа уроков пандемии с точки зрения политической науки. Конечно, о проведении полного политологического анализа с инструментариями научного исследования говорить рано. В данной ситуации ни один профессиональный политолог, международник, антрополог, экономист и социолог не будет делать конкретные прогнозы о процессе COVID-19.

Немного из истории эпидемии. 2020 год принес человечеству серьезные испытания, обусловленные распространением инфекции COVID-19, влияющей на дыхательную систему и поражающей общее физическое состояние человека вплоть до летального исхода. Передача нового вируса от человека к человеку осуществляется воздушно-капельным путем в результате кашля или чихания, а также контактным путем через прикосновения.

В январе 2020 года случаи заболевания коронавирусной инфекцией были отмечены в Австралии, Германии, Индии, Италии, США, России, Японии. Первоначально источниками заражения стали граждане КНР, прибывшие по разным причинам в другие государства, а также граждане разных стран, вернувшиеся на родину из Китая, либо следующие транзитом через него. Процесс распространения инфекции приобрел планетарный характер. В связи с этим 30 января 2020 года Всемирная организация здравоохранения (ВОЗ) объявила международную чрезвычайную ситуацию (пандемию) в области общественного здравоохранения из-за глобальной вспышки COVID-19 и призвала страны мира принять меры по раннему распознаванию вируса, включая изоляцию больных и отслеживание их контактов.

В Казахстане в целях недопущения распространения инфекции COVID-19 Президентом РК Касым-Жомарт Токаевым 15 марта 2020 г. был издан Указ «О введении чрезвычайного положения в Республике Казахстан».

Условия пандемии внесли свои коррективы в политико-экономический ландшафт государств. Эпидемия усугубила существующие угрозы национальной безопасности государств: ухудшение здоровья населения, рост национализма, отклонение от демократии, кризис мировой экономики, обострение комплексной конкуренции крупных держав, безработицы и бедности, проблемы продовольственной безопасности.

В мировом информационном поле картина о ситуации пандемии стала своеобразным катализатором для изменения экономической составляющей государств. Мировые политико-экономические тенденции получают импульс перезагрузки к новой модернизации, изменились отношения между обществом и государством. Однако характер и содержание международной политики остаются на повестке дня. Например, обострение конкуренции США и Китая, по-прежнему ряд стран находится под санкциями со стороны США, Великобритании, Евросоюза.

Последствия карантинного периода поставили вопрос: в форс-мажорных условиях эпидемии больше проявляется демократия или авторитаризм? Отметим, что массовая готовность общества принять «чрезвычайное положение» как норму вызывает дискуссию среди политологов, международников, регионоведов об эффективности моделей демократии и авторитаризма. Совершенствование инновационных технологий постепенно делает данные модели не отличимыми. В данной ситуации плюралистическая модель власти, с точки зрения прав личности в сфере национальной безопасности, показывает

свои слабые стороны, по сравнению с централизованно-авторитарной, ведь персональными данными граждан в ней могут распоряжаться не только государство, но и корпорации частного сектора.

Мы наблюдаем, что самые либеральные по духу развитые страны принимают жесткие меры авторитаризма, а некоторые государства передают ответственность более низким уровням власти. Конечно, здесь главным элементом является не общественно-политическое устройство, а гибкое и эффективное принятие решений властными структурами.

В процессе противодействия пандемии государствами были приняты следующие меры: введение комендантского часа с целью усиления карантина среди населения, отмена всех праздников, дистанционная коммуникация во всех сферах, введение временного запрета на экспорт медицинских средств и определенных продуктов питания, закрытие границ и самоизоляция граждан, а также другие мероприятия для поддержания социальной сферы общества.

Человечество столкнулось с большой глобальной угрозой, последствия которой непредсказуемы ни по одному аспекту: от политико-экономического до биологического. Демократические формы общественно-политического устройства в мировой практике еще не приспособлены к подобным ситуациям пандемии. Результаты демонстрируют только авторитарные модели государств, способные на надзорное управление обществом, решительные действия и быструю мобилизацию. Сравним, к примеру, Китай и Италию, где картина проявилась не в форме правления, а в эффективности государственных институтов, способных оперативно принимать решения. Идеально демократическая Норвегия быстро ввела в действие жёсткий пакет мер.

В аналитическом докладе «Казахстанская стратегия борьбы с COVID-19: хронология, меры, результаты» отмечено, что, по данным Worldometer, на 11 мая 2020 года в 212 странах и 2 международных транспортных объектах подтверждено 4181218 случаев заражения, 283 876 летальных исходов и выздоровление 1 493 490 человек.

Уровень распространения COVID-19 в отдельных странах мира

№	Страна	Количество зараженных	Количество умерших	Количество выздоровевших
1	США	1 367 638	80 787	256 336
2	Испания	264 663	26 621	176 439
3	Великобритания	219 183	31 855	Нет данных
4	Италия	219 070	30 560	105 186
5	Россия	209 688	1 915	34 306
6	Франция	176 970	26 380	56 217
7	Германия	171 879	7 569	145 600
8	Бразилия	162 699	11 123	64 957
9	Турция	138 657	3 786	92 691
10	Иран	107 603	6 640	86 143
11	Китай	82 918	4 633	78 144
	Всего по миру:	4 181 218	283 876	1 493 490

Источник: по данным Worldometer (May 11, 2020, 05:33 GMT)

Пандемия COVID-19 стала серьезным вызовом для всего мирового сообщества, последствия которого могут иметь долгосрочный эффект для дальнейшего национального и мирового развития. Ситуация усугубляется отсутствием эффективных лекарств и универсальных методов лечения данной болезни, государства стали пересматривать

стратегии политических и дипломатических взаимоотношений.

В результате борьбы с эпидемией на первом плане можно наблюдать закладку фундамента будущего международного взаимодействия, этому послужило оказание разными странами медицинской, финансовой и гуманитарной помощи, сотрудничество специалистов в области медицины с целью создания вакцины и лекарств от инфекции.

В то же время при пандемии не изменилась общая картина взаимного недоверия ряда геополитических акторов, не прекратились военно-политические конфликты в «горячих точках» планеты.

Для многих государств серьезными испытаниями могут быть следующие факторы: снижение уровня экономической активности, рост безработицы и сокращение доходов определенной части населения, психологический дискомфорт, которые могут способствовать росту протестных настроений и проявлений социально-политической напряженности в пост пандемийный период.

В этих условиях государствам в рамках внутренней политики придется проводить баланс между мерами по стабилизации социально-экономической ситуации и оказанию помощи социально уязвимым слоям населения, вести контроль нелегальной миграции, решать вопросы среднего и малого бизнеса, трудового обеспечения и социальной защиты в пользу своих граждан и обеспечивать продовольственную и национальную безопасность. Свои экономические потери будут нести и государства, привлекающие квалифицированную и неквалифицированную рабочую силу из других стран.

Общим мировым трендом государств также стали увеличение роли и влияния государства в различных сферах, включая здравоохранение, социальное обеспечение, отдельные секторы экономики и обеспечение право порядка. В странах с сильным уровнем управления государство получает дополнительные возможности контроля над обществом. Страны с нелиберальной системой экономики и взаимоотношений государства и общества проходят серьезную проверку на прочность. К тому же вероятное стремление государства сохранить свои позиции, приобретенные в период пандемии, может встретить сопротивление со стороны общества и его институтов в пост пандемийный период.

Республика Казахстан, как и все государства, извлекает уроки из глобальной пандемии COVID-19, которая показала все проблемы, ранее считавшиеся несерьезными. Какой урок может извлечь Казахстан из глобальной пандемии вируса? Как эксперты оценивают подход Казахстана к борьбе с эпидемией коронавируса? Больше плюсов или минусов? На фоне многих мировых держав наша страна предприняла более решительные шаги, и это дало свои результаты.

Период чрезвычайного положения, объявленного и затем продленного Президентом Касым-Жомартом Токаевым, стало своего рода уроком на прочность для национальной экономики, социально-политической системы и простых человеческих отношений граждан многонационального Казахстана. Полагаем, что наше государство оказалось способным организовать сопротивление инфекционной агрессии, мобилизовать все политические институты и вовремя оказать социальную поддержку гражданам.

В период чрезвычайного положения выявились системные недостатки в виде формального исполнения ряда важных президентских поручений. Например, при закрытии таких больших мегаполисов, как Нур-Султан, Алматы и Шымкент, выявились изъяны в реализации Дорожных карт занятости и поддержки бизнеса в Акмолинской, Алматинской и Туркестанской областях. Десятки тысяч людей, живущих вблизи мегаполисов, остались без работы и заработков. Остро ощущались данные проблемы формального отношения местных исполнительных органов в реализации задачи создания новых рабочих мест в сельских районах регионов.

Программа «Цифровой Казахстан» не выдержала перехода к массовому онлайн

дистанционному обучению школьников и студентов. В условиях пандемии госорганы оказались не в состоянии гибко решать вопросы социального обеспечения нуждающихся граждан.

Ситуация карантинного стресса поставила новые вопросы к национальным системам образования и здравоохранения, обозначив важность их системного реформирования. Угроза эпидемии полностью не преодолена, опасность вируса всё ещё существует. Нам еще предстоит в полной мере извлечь уроки из пандемии -действий государства, его исполнительных органов, общественных институтов и персонально каждого гражданина. Сегодня в материалах СМИ и социальных сетях вырисовываются эскизы будущих исследований, направления научного осмысления предстоящих больших перемен в гражданском обществе и государствах. Возможно, острые впечатления периода пандемии во всем мире, плюсы и минусы COVID-19 станут предметом фундаментальных работ для научного сообщества, в особенности для молодых исследователей.

Полагаю, что перед политическим научным сообществом открывается бескрайнее поле возможностей исследования. Копившиеся на протяжении десятилетий изменения и дисбалансы переходят в другое качество, вирус стал катализатором изменения мирового порядка. Будущие сценарии неизвестны, а нынешние ситуации останутся в истории. Социально-политические и экономические последствия – не эпидемии, а совокупности процессов – предстоит выяснять молодым исследователям.

**С уважением, главный редактор,
доктор политических наук,
профессор ЕНУ им.Л.Н.Гумилева
Нуртазина Р.А.**

XFTAP 11.01.39

Б.А. Габдулина¹, Б.Уәли²

*Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
Нұр-Сұлтан, Қазақстан
(E-mail: 1 bagish68@yandex.ru, 2 berikuali77@gmail.com)*

Заманауи ақпараттық кеңістікте саяси лидер имиджін нығайту технологиялары: саяси психология

Аңдатпа. «Саяси технологиялар» термині саясаттану ғылымында ең жаңаларының бірі. Алайда бұл осы технологиялардың жаңа ғана жүзеге асырылып жақанын білдірмейді: іс жүзінде адамзат дамуының барлық кезеңдерінде қолданылған, бірақ оның маңыздылығы демократияның даму өнімі, тарихи аренада «саяси адамның» пайда болуына және оның қоғамдағы саяси өзгерістердің белсенді қатысушысына айналуына орай дамыды.

Мақалада сана, саяси сана және оның негізгі түсініктеріне ерекше мән беріледі. Аталған мақалада сана және оған ықпал ету ұғымын теориялық тұрғыдан түсінудің өзектілігі мен маңыздылығы қарастырылады. Қоғамдық сана мәселесі бойынша ғалымдардың көзқарастары, кейбір тұжырымдамалық идеялары қарастырылып, талданады. Қоғамдық-саяси сананың қоғамдағы әлеуметтік, саяси және экономикалық өміріндегі рөлі айқындалды.

Түйін сөздер: саяси психология, саяси технология, қоғам, саяси лидер, саяси имидж.

DOI: <https://doi.org/10.32523/26-16-6887/2020-131-2-81-88>

Кіріспе. Тәуелсіздігін қалпына келтірген Қазақстанның әлем тарихындағы геосаяси жағдайы, халқының көпдиаспоралы құрамы, өзін-өзі танып және басқаларға танытқан жағдайында алдына қойған мемлекеттік саясатын, мемлекеттік билігін барынша тиімді қалыптастыру және сол мемлекеттік саясатты тиімді жүзеге асыру өзінше ерекше десек, сол ерекшеліктің дінгегі болып табылатын саяси лидер имиджінің қалыптасу, нығаю мәселесін жан-жақты терең зерттеу қажет.

Қазіргі таңда қоғамның тарихи-саяси санасын зерттеудің өзектілігі ұғымының теориялық негіздерін тереңірек зерттеуді көрсетіп отыр. XX ғасырдың басы мен соңындағы, айталық, 90-шы жылдардан кейінгі еліміздің ғылымындағы басымдықтарда айырмашылықтар болды. Кеңестер елі бар кезеңде ғылым көбінесе коммунистік идеологиядан шыға алмай, зерттеулерде «өзге» халықтардың ұлттық құндылықтары, дәстүрлері, ұлттың тарихы мен санасы еленбеді. Еліміз тәуелсіздік алғаннан кейін ғылымда жаңа көзқарастар қалыптасып, жаңа ғылыми әдістер пайдалануға мүмкіндіктер туындады. Ұлттық тарихты басқаша қайта зерттеу қолға алынып, тарихи санада серпілістер мен өзгерістер орын алған революция болды деуімізге болады.

Мәселенің тұжырымы. Елімізде тарихи-саяси сананы, саяси мәдениетті, саяси белсенділікті қалыптастыру бойынша қыруар шаралар ұйымдастырылуда. Осы ұйымдастырылып, өткізіліп жатқан іс-шаралардың аясында саяси лидер феноменінің орын алатыны белгілі. Себебі атқарылып жатқан іс-шаралар кешенін, саяси процесті ақпараттық кеңістікте уақытылы жариялап отыру өз тарапынан қоғамдық санаға ықпал ету арқылы саяси лидер имиджінің нығаюына өз септігін тигізбек. Айталық, американдық ғалым Гюстав Лебонның тобыр теориясын негізге алсақ, «оның (көпшіліктің) жалпы қасиеттерінің бірі - ерекше мойынсұну» [1].

Зерттеудің мақсаты. Зерттеу жұмысының мақсаты заманауи ақпараттық кеңістікте саяси лидер имиджін нығайту аясында саяси психологиядағы көпшілікке ықпал ету тетігі

мәселесінің зерттелу деңгейін, яғни тарихнамасын анықтау болып табылады.

Зерттеудің тарихы. Аталған мақаланың мәні осы тақырыптың зерттелу деңгейін, яғни тарихнамасын қарастыру көзделген, демек, мұны біз төменде тақырыптың желісінде толығымен айтып өтеміз. Мақала авторлары осы уақытқа дейін ұлттық сана және оның негізгі түсініктері [2], саяси ғылымдардағы қоғамдық сана түсініктері [3] мәселелеріне арналған еңбектері жарияланған болатын. Бұл сол зерттеу жұмыстарының заңды жалғасы деуімізге болады.

Жалпы қоғамдық сананы әр қырынан қарастырған ғылыми еңбектердің саны баршылық.

Зерттеу әдістері. Зерттеу жұмысының эмпирикалық деректерін мәселеге арналған теориялық-тәжірибелік еңбектер құрайды. Зерттеу жұмысы барысындағы нәтижелерді алу үшін 1) Салыстырмалы талдау зерттеліп отырған ұғымның мағынасы мен ерекшеліктерін дәйектеуге көмектесті. 2) Зерттеудің тарихи талдау әдісі ұғымның қалыптасу генезисін анықтауға септігін тигізді. 3) Жүйелік талдаудың әдісі зерттеу пәнінің толық түсініктемесін алуға мүмкіндік берді. 4) Құрылымдық талдау әдісі тарихи сананың заманауи ахуалын айқындауға ықпал жасады. Зерттеу жұмысында бірнеше ғалымдардың ұғымға қатысты теориялық тұжырымдамалары ескерілді.

Зерттеу нәтижелері және талқылау. Адамзат тарихында саяси билік, оны жүзеге асыратын саяси лидер және саяси элита коммуникативті саясат моделіне және бұқара тарапынан мойындалуға мұқтаж болған жоқ. Ғылымның дамуына, соның аясында жаңа бұқаралық коммуникация құралдары, телеграф, радио, теледидар, интернет пайда болуы өз септігін тигізді. Мұның көрінісі ретінде табиғат заңы «сананы тұрмыстың билеуіне» орай, қоғамның санасы өзгеріп, теңдік, еркіндік, демократия идеялары пайда болады. Қоғам дамып, мемлекеттің басқару функцияларын жүзеге асырудың өзіндік ерекшеліктері орын ала бастады. Бұл өз тарапынан мемлекет пен қоғам арасындағы іс-қимыл тетігінің, сондай-ақ, саяси биліктің қоғамға ықпал ету, ықпал ету арқылы саяси лидердің имиджін нығайту тетігінің қажеттігі күн тәртібіне шықты. Мұндай тетік, заманауи тілмен айтқанда, коммуникативтік саясат болып табылмақ. Осыған байланысты саяси коммуникация феноменін зерттеу көптеген зерттеушілердің теориялық ізденістерінің объектісіне айналды. Алдымен коммуникация сенім ретінде қабылданды. Кейінірек “кері байланыс” ұғымы пайда болады.

Жалпы заманауи БАҚ қоғамға, қоғамдық санаға ықпалын, оның аясында саяси лидер имиджін қалыптастыру, нығайту тетіктерін қарастыру үшін, әуелі қоғамдық сананың табиғатына қатысты «Тобыр теориясының» авторы, американдық ғалым Гюстав Лебонның «Көпшілік психологиясы» деген еңбегіне тоқталған жөн. Автордың пайымдауынша, оның (тобырдың) жалпы қасиеттерінің бірі – иландыруға ерекше көңілшілдігі. Сондай-ақ, атап өтетін жәйт, тобырға тек қарапайым және шеткі сезімдер ғана таныс; тобыр оған таңылған кез келген идеяны, пікірді я толық қабылдайды, я болмаса қабылдамайды және оны ол (тобыр) таза шындық ретінде немесе тек жалған ретінде түсінеді. Олар үшін бұл абсолютті ақиқатқа немесе абсолютті адасушылыққа жатады. Көпшілікке әсер ететін тікелей факторлар дайындалған негізге (құнарлы топыраққа) әсер етеді және онсыз ешқандай нәтиже тудырмайды; олар тобырда белсенді сенімділік тудырады, яғни идеяны белгілі нысанға тартады және оның барлық салдарымен оны дамытады. Осы факторларға байланысты, көпшілікті қызықтыратын шешімдер пайда болмақ [1].

Демек, саяси лидер имиджін қалыптастыру, нығайту тетіктерін игеру мақсатында, әуелі индивидтің, қоғамның психологиясын, оның ерекшеліктерін қарастырған жөн. Әрине, бұл аталған дүниелер психология пәнінің діңгегі болғанмен, адам және қоғам түсініктері - психологияның да, сондай-ақ, саясаттанудың да қарастыратын объектісі, оның ішінде, саяси психология ғылымының өзегі, себебі, саяси лидердің өзі – саяси психология ғылымының қарастыратын объектісі. Осы орайда, аталған мақала аясында адам психологиясын

мейлінше терең зерттеген, әлемдегі танымал психологтардың еңбектеріне шолу жасауды жөн көрдік.

Адамзаттың тарихи-саяси даму процесінде саяси билік өзі көздеген мақсатына әрдайым жеткен. Оған келтірер дәлел жетерлік. Демек, сол саяси биліктің мақсатына жету тетіктері неде деген сауал туындайды. Осы орайда оған жауапты саяси психологиядан іздеген жөн. Айталық, британдық психолог Эдвард де Боно тиімді ойлауға үйрететін әдісті әзірледі [4]. Алты телпек - ойлаудың алты түрлі жолы. Де Боно жағдайға байланысты әртүрлі тәсілдермен ойлау үшін әр бас киімін «тетік» ретінде ұсынады. Қызыл телпек - бұл эмоциялар, кара-сын, сары — оптимизм, жасыл — шығармашылық, көк — ой барысын басқару, ал ақ — фактілер мен сандар. Қоғамдағы индивид әдетте өмірінде бір немесе екі телпек киеді де, сол телпек аясынан өздігінен шыға алмайтынын ескеру қажет, айталық, оған авторитарлық, тоталитарлық қоғамдардың саяси психологиясы мен шешімін таппаған әлеуметтік-экономикалық мәселелер айқын дәлел бола алады. Қоғамдық санаға түрлі тетіктер арқылы тиісті «телпек» түрін таңу, кигізу арқылы ықпал етіп, саяси билік өз мұратын жүзеге асырып жатады. Демек, алты түсті телпек кию арқылы ойлауға, ол телпек түстерін адам өзі мүдделі адамға, адамдар тобына, қоғамға «кигізіп», өз мақсат-мұратына жетуге болады. Бұл еңбек бүгінгі таңда кеңінен қолданыста деп айтуға негіз бар. Ендігі мәселе саяси билік үшін қандай қоғамға аталған телпек түрлерін «кигізу, таңу» жеңіл де, қандай қоғамға «кигізу, таңу» қиындық туғызуы мүмкін деген сауал орын алуы ықтимал?

Виктор Франкл — әлемге әйгілі австриялық психолог және психиатр, Альфред Адлердің шәкірті және логотерапияның негізін қалаушы. Логотерапия (грекше “Logos” сөзінен – сөз және “terapia” – қамқорлық, күтім, емдеу) — бұл Франкл концлагерьдің тұтқыны бола отырып жасаған тұжырымдар негізінде пайда болған психотерапиядағы бағыт. Бұл мағынаны іздеу терапиясы, адам өмірінің кез-келген жағдайында, оның ішінде қайғы-қасірет сияқты шектен тыс жәйт орын алғанда мән-мағынаны табуға көмектесетін тәсілі. Сондай-ақ, бұл жерде мынаны түсіну өте маңызды: мағынаны табу үшін Франкл жеке тұлғаның тереңдігін емес (Фрейдтің пайымдауына сай), оның биіктігін зерттеуді ұсынады. Бұл осы тұстағы өте маңызды айырмашылық. Франклге дейін психологтар адамдарға олардың санасының тереңдігін зерттей отырып, көмектесуге тырысты, ал Франкл адамның әлеуетін толық ашуды, оның биіктігін зерттеуді ұсынады. Осылайша, негізгі өзек образ ретінде сипаттасақ, «ғимараттың подвалын» емес, биіктігін зерттеуді негізге алған жөн. Демек, біздің қарастырып отырған тықырыбымызға аталған еңбектің қандай қатысы бар деген сауал туындаса, адам саясаттың объектісі де, субъектісі де, олай болса, саяси лидердің беделін нығайту тетігі ретінде қоғамның әлеуетін де назарға алып, соған орай заманауи БАҚ әлеуетін толыққанды пайдаланған жөн. Саяси биліктің, саяси лидердің имиджін, беделін нығайту мақсатында жарияланатын ақпарат көзі қоғам әлеуетін негізге алып, соған орайластырылып берілгенін назарға алу қажет шығар [5].

Анна Фрейд-психоанализдің негізін қалаушы Зигмунд Фрейдтің кіші қызы. Психологиядағы жаңа бағытты — эго-психологияны құрды. Оның басты ғылыми еңбегі-адамның қорғаныс механизмдерінің теориясын әзірлеу. Анна Фрейд. Психология Я и защитные механизмы. Аталған еңбектің біздің зерттеу объектіміз үшін құндылығы, ол қоғамдағы адамның қорғаныс механизмдерінің сырын түсіну арқылы, саяси лидердің имиджін нығайтуға бағытталған БАҚ соған орай икемдеу [6].

Зигмунд Фрейдтің екінші атақты оқушысы Карл Юнг. Юнг бейсаналық-бұл адамның ең төменгі сатысы ғана емес, сонымен қатар ең жоғары, мысалы, шығармашылық. Ес-түссіз символдармен ойлау. Юнг адам дүниеге келген ұжымдық бейсаналық ұғымын енгізеді, ол бәріне бірдей. Адам дүниеге келгенде, ол ежелгі образдарға, архетиптерге толы және олар ұрпақтан ұрпаққа өтеді. Архетиптер адамға әсер етеді. Демек, саяси лидер имиджін нығайту үшін БАҚ-та архетиптерді кеңінен қолдануға болады. Бұл біздің еңбегіміз үшін мейлінше маңызды тетік болмақ [7]. Абрахам Маслоу-бүкіл әлемге танымал психолог,

оның қажеттіліктер пирамидасын барлығы біледі. Бірақ Маслоу тек осы осымен ғана танымал емес. Маслоу адам психологиясын зерттеу арқылы, оның өзіндік ерекшеліктерін ашады, айталық, саясат азшылықтың көпшілікке ықпалы аясында айтылатынын ескерсек, Маслоудың айтуынша, қолында балғасы бар адамға барлық мәселелер шеге ретінде көрінеді [8]. Әлбетте, автордың пайымдауынша адамды өзгерту үшін, әуелі оның өзіне (отношение к себе) қатысты түсінігін өзгерту қажет. Олай болса, өзін өзі таныған адам ғана өзгені таниды, осы орайда, ұлт данышпаны Абай іліміне жүгінуді жөн көрдік. Абай, өзге жұрттан қалып қоймау үшін, күніне бір, я болмаса аптасына бір... өзіңнен есеп алу туралы айтады. Демек, адам өзінен өзі есеп алуды өзінің күн тәртібіне енгізсе, қаншалықты ол өзін өзі таныр еді, соның аясында оның еңсеретін, бағындыратын мақсат-мүддесі де нәтижелі болмақ. Бұдан шығатыны көпшілік қаншалықты өзін өзі таныған, өзімен өзі келісімде, үйлесімде өмір сүреді (психикалық дені сау), соның аясында ол өз жағдайын жасайды, өзгені түсінеді, қабылдайды, иланады және т.с.с.

Сананы тұрмыс билейтін философия ұғымына үңілсек, онда осы орайда, Альфред Адлер еңбектеріне назар аударған жөн. Альфред Адлер-Зигмунд Фрейдтің ең танымал шәкірттерінің бірі. Жеке (немесе жеке) психология тұжырымдамасын жасады. Ол өз сөзінде: «бұл-адам үшін өте маңызды...». Осы мақсатқа сүйене отырып, ол өзінің өткені мен шынайылығын өзгертеді. Басқаша айтқанда, тек мақсатты біле отырып, біз адамның неге басқаша емес, солай жасағанын түсіне аламыз [9]. Аталған мақала аясында медицина докторы, психиатр және психоаналитик Норман Дейдж мидың иілгіштігін зерттеуді арнады. Өзінің басты еңбегінде ол революцияға татырлық мәлімдеме жасайды: біздің миымыз адамның ойлары мен іс-қимылдарының арқасында өз құрылымы мен жұмысын өзгерте алады. Дейдж адам миының пластикалық екенін, демек, өзін-өзі өзгерте алатынын дәлелдейтін соңғы жаңалықтар туралы айтады. Ауыр проблемалар болған адамдарға операция мен дәрі-дәрмексіз емделмейтін ми ауруларын емдеуге мүмкіндік туды. Ал, ерекше проблемалар болмаған адамдар мидың жұмысын айтарлықтай жақсартта алды. Бұл еңбек те қоғамдық санаға ықпал ету тетігінің бір көрінісі ретінде қарастыруға болады, неге десеніз, себебі Элвин Тоффлердің «Шок будущего» еңбегінде айтылатын мәселелерді шешу тетігі іспеттес. Ал Элвин Тоффлер өткен ғасырдың 60-шы жылдары айтып көрсеткен ғылыми-техника дамуының жылдамдығы, ақпарат тасқынының күштілігі адам санасына ықпалдың күшеюінің жиынтығы түбінде адамның тіршілік көзіне өз тұрғысынан қауіп төндіретін бірден бір фактор болатынын атап өткен, демек, осы орайда Норман Дойдждың аталған еңбегін саясаттану ғылымында БАҚ және саяси билік аясында кеңінен қолдануға болатыны анық [10].

Психолог Дэниел Гоулман лидер үшін “эмоциялық интеллект” (EQ) IQ маңызды екенін мәлімдеп, лидер туралы түсінігімізді толығымен өзгертті. Эмоционалдық интеллект (EQ) — бұл эмоцияларды, өзінің және өзгенің эмоцияларын анықтау және түсіну қабілеті, сондай-ақ, осы білімді өзінің мінез-құлқы мен адамдармен қарым-қатынасын басқару үшін пайдалану қабілеті. Эмоционалдық интеллекті жоқ лидер бірінші сыныпты дайындықта болуы мүмкін, өткір ақылға ие болуы және жаңа идеяларды шексіз қалыптастыруы мүмкін, бірақ ол әлі де эмоцияларды басқара алатын лидерден ұтылады. Бүгінгі таңда бизнес лидерлер, саяси лидерлер (EQ) анықтау арқылы орын алған кемшіліктерді жою бағытында жұмыс жасайды [11].

Танымал американдық психолог Роберт Чалдиниң атақты кітабы, ол саяси психологияда классикалық еңбекке айналды. «Иландыру психологиясы» 50 иландыру тәсілін ұсынылады. Айталық, мемлекеттік стратегияларды, бағдарламалық құжаттарды жүзеге асыру үшін, саяси лидер төңірегінде қоғамды шоғырландыру үшін, саяси лидерге иландыру мақсатында Роберт Чалдиниң иландыру психологиясының тәсілдерін кеңінен қолдануға болады [12].

Сьюзан Вайншенк-мінез-құлық психологиясына маманданған танымал американдық

психолог. Оны “Ми ханымы” деп атайды, өйткені ол неврология мен адам миы саласындағы соңғы жетістіктерді зерттеп, алынған білімді бизнесте және күнделікті өмірде қолдану мүмкіндігін ұсынады. Сьюзан психиканың негізгі заңдары туралы айтып, өз еңбегінде біздің өмірімізге әсер ететін адам мінез-құлқының 7 негізгі мотиваторларын бөледі [13].

Мартин Селигман-танымал американдық психолог, оң психологияның негізін қалаушы. Дүниежүзілік танымалдық оған үйреніп алынған дәрменсіздік феноменін, яғни жойылмайтын қиындықтардың алдында пассивтілікті зерттеу әкелді. Селигман дәрменсіздік пен оның соңғы көрінісі — депрессия негізінде пессимизм жататынын дәлелдеді. Психолог бізді өзінің екі басты концепциясымен таныстырады: үйренген дәрменсіздік теориясымен және түсінік стилімен. Олар тығыз байланысты. Біріншісі пессимист болатынымызды, ал екіншісі — пессимистен оптимистке айналу үшін ойлау стилін қалай өзгертуге болатынын түсіндіреді. Демек, қоғамдық сананы болашаққа жоспар құрып, алға ұмтылуға ынталандыру арқылы біз өмірге оптимистік ықылас қалыптастыра отырып, адамдардық саяси психологиялық жәй-күйінің өзгеруіне ықпал ете аламыз. Ал оң саяси психологиялық жәй-күй берілген ақпаратты да оң қабылдап, қоғам дамуына өз серпінін бермек деп қорытуға негіз бар [14].

Сонымен қорытындылай келе, американдық ғалым Гюстав Лебонның «Көпшілік психологиясы» деген еңбегіне қайтадан оралған жөн. Автордың пайымдауынша, барлық ұлттарда байқалатын жалпы симптомдар бізге қуатты массаның тез өсуін көрсетеді және бұл қуаттың жақын арада тоқталмайтынын айтуға негіз бар. Ол бізге не әкелсе де, біз онымен келісуіміз керек. Бұл күшке қарсы әр түрлі пікірлер мен сөздер – бұл бос сөздер. Әрине, көпшілік ішінде түрлі жіктер бар. Тек қана көпшілік психологиясына, оның ішінде саяси психологияға ену арқылы, оның өзіндік ерекшеліктері мен тетіктерін ескеру арқылы саяси лидер имиджін нығайту тетігі ретінде бұқаралық ақпарат құралдарының әлеуетін пайдалануға болады. Себебі көпшілікті таза теориялық әділеттілікке негізделген ережелер арқылы басқаруға, ықпал етуге болмайды, керісінше оған әсер етіп, оны қызықтыра алатын дүниені іздеу керек. Тек қана көпшілік психологиясына тереңірек үңілу арқылы ғана, оларға (көпшілікке, тобырға) таңылатын идеялар билігінің қаншалықты күшті екенін түсінуге болады.

Осы орайда, қоғамды саяси лидердің қызметін бағалай алатын деңгейге көтеру қажет, сол арқылы саяси лидер имиджін нығайту. Қазақстан Республикасы Президенті Қ.Тоқаев «Халықтың билікке деген құрметі болмаса, елдікке сын» деп айтқанындай [15], саяси лидер имиджін нығайту үшін қоғамды тобырлық деңгейден индивидтік деңгейге көтеру қажет. Тобыр психологиясы әлеуметтік-экономикалық баяу дамыған қоғамға тән. Демек, халықтың әлеуметтік-экономикалық мәселелерінің оңтайлы шешіліп, тұрмыс деңгейін көтерудің бір тетігі ретінде ұлттық болмысты, Абай ілімін жетекшілікке алып, қолданысқа енгізу үшін жұмыс жасалуы қажет. Сол арқылы дені сау қоғамдық психологияны қалыптастыру, айталық, білім беру саласында өзін-өзі тану курстарының толыққанды іске қосылуын қолға алу, сондай-ақ, өзін-өзі тану курсы аясында дала философиясына тереңірек бет бұрған жөн.

Өзін –өзі танып, үйлесімде өмір сүретін индивид қана өзгені танып, өзгені танытындай, бағлайтындай, мойындайтындай дәрежеге көтерілмек. Олай болса, мемлекеттің өміршеңдігін қамтамасыз ету кепілінің бірі- халықтың саяси билікті, саяси лидерді мойындауы болмақ.

Әдебиеттер тізімі

1. Гюстав Лебон. Психология масс. - М., изд. Питер, - 2015
2. Алаш идеясының мәні. Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары «Алаш идеясы және Таңжарық Жолдыұлы мұрасы» //ҚР БҒМ Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Нұр-Сұлтан қ. 2013ж. 24 мамыр. – Б. 196-200. Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары «Алаш идеясы және Таңжарық Жолдыұлы мұрасы» //ҚР БҒМ Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Нұр-Сұлтан қ. - 2013ж. 24 мамыр. – Б. 196-200.
3. Саяси технологияларының еліміздегі даму эволюциясы. Материалы республиканской научно-практической конференции «Творческое наследие профессора М.К.Барманкулова» посвященное 80-летию юбилею известного ученого, журналиста, доктора филологических наук, профессора М.К.Барманкулова. Нур-Султан. - 2017 ж.7 апреля . С.-56-58.
4. Эдвард де Боно. Шесть шляп мышления, — СПб.: Питер Паблишинг, 1997.
5. Виктор Франкл. Воля к смыслу. - 2018.
6. Анна Фрейд. Психология Я и защитные механизмы. - М. Педагогика, - 1993
7. Карл Юнг. Архетип и символ. - Изд. Ренессанс, - 1991.
8. Абрахам Маслоу. Дальние пределы человеческой психики. - СПб., Евразия, - 1999.
9. Альфред Адлер. Понять природу человека. - Изд. Академический проект, - 1997.
10. Норман Дойдж. Пластичность мозга, - М., - 2010 .
11. Дэниел Гоулман. Эмоциональное лидерство. – М.,- 2007.
12. Роберт Чалдини. Психология убеждения . - М., - 2013.
13. Сьюзан Вайншенк . «Законы влияния». - М., - 2013.
14. Мартин Селигман. Как научиться оптимизму. - М., - 2006.
15. Тоқаев Қ. Абай және 21 ғасырдағы Қазақстан. - Егемен Қазақстан 9 қаңтар, - 2020.

Б.А. Габдулина, Б. Уали

*Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева,
Нур-Султан, Казахстан*

Технологии укрепления имиджа политического лидера в современном информационном пространстве: политическая психология

Аннотация. В отношении механизма воздействия на политическое сознание общества следует обратить внимание на лучшие достижения политической психологии. Объектом влияния политической властью является психология масс, в связи с этим в данной работе проведен обзор трудов известных ученых, изучающих психологию масс и индивида; планируется использование их выводов в предстоящей исследовательской работе. Для достижения цели исследовательской работы была рассмотрена психологическая основа воздействия на общественно-политическое сознание с целью оптимального применения политических технологий и получения соответствующих результатов.

Ключевые слова: Политическая психология, политическая технология, общество, политический лидер, политический имидж.

B.A. Gabdulina, B.Uali

L.N.Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Technologies for strengthening the image of a political leader in the modern information space: political psychology

Abstract. As a mechanism for influencing the political consciousness of society, attention should be paid to the best achievements of political psychology. In this regard, the psychology of the masses is the object of influence of political power, in this regard, we have reviewed the works of famous world scientists who study the psychology of the masses and the individual, and in the future to use their conclusions in their future research work. Therefore, in order to achieve the goal of the research work, the psychological basis of influence on the socio-political consciousness was considered in order to optimize the use of political technologies and obtain appropriate results.

Keywords: Political psychology, political technology, society, political leader, political image.

References

1. Gyustav Lebon. Psihologiya mass [Gustave Le Bon. The Psychology of the masses] (Moscow, ed.Peter, 2015).
2. Alash ideyasynyn mani [The essence of the idea of Alash.], Halykaralyq gylymi-tazhiribelik konferenciya materialdary «Alash ideyasy zhane Tanzharyk ZHoldyuly murasy» //KR BGM L.N.Gumilyov atyndagy EYU Nur-Sultan k. 2013zh. 24 mamyr – B. 196-200 [Materials of the international scientific-practical conference “idea of Alash and heritage of Tanzharyk Zholdyuly”] (RK Ministry of the Education and Science, L.N.Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, 24th of May 2013. P. 196-200),
3. Sayasi tekhnologiyalarynyñ elimizdegi damu evolyuciyasy [The political technologielaan elmeg lady evolutes], Materialy respublikanskoj nauchno-prakticheskoy konferencii «Tvorcheskoe nasledie professora M.K.Barmankulova» posvyashchennoe 80-letnemu yubileyu izvestnogo uchenogo, zhurnalista, doktora filologicheskikh nauk, professora M.K.Barmankulova [Materials of the Republican scientific and practical conference “Creative heritage of Professor M. K. Barmankulov” dedicated to the 80th anniversary of the famous scientist, journalist, doctor of Philology, Professor M. K. Barmankulov] (Nur-Sultan. 2017. April 7 .P. 56-58).
4. Edvard de Bono. SHest’ shlyap myshleniya [Edward de Bono. Six hats of thought] (SPb.: Peter Publishing, 1997).
5. Viktor Frankl. Volya k smyslu [Victor Frankl. The will to meaning]. 2018.
6. Anna Frejd. Psihologiya YA i zashchitnye mekhanizmy [Anna Freud. Psychology of Self and defense mechanisms] (Pedagogy, - Moscow, 1993).
7. Karl YUng. Arhetip i simvol [Carl Jung. Archetype and symbol] (Ed.Renaissance, 1991).
8. Abraham Maslou. Dal’nie predely chelovecheskoj psihiki [Abraham Maslow. The far reaches of the human psyche] (SPb.: Eurasia, 1999).
9. Al’fred Adler. Ponyat’ prirodu cheloveka [Alfred Adler. Understand the nature of man] (Ed. Academic project, 1997).
10. Norman Dojdzh. Plastichnost’ mozga [Norman Doge. Plasticity of the brain.] (M., Publishing house: Bombora, 2010).
11. Deniel Goulman. Emocional’noe liderstvo [Daniel Goleman. Emotional leadership] (Moscow, 2007).
12. Robert CHaldini. Psihologiya ubezhdeniya [Robert Cialdini. Psychology of persuasion] (Moscow, 2013).

13. S'yuzan Vajnschenk . «Zakony vliyaniya» [Susan Weinshank “laws of influence”] (Moscow, 2013).
14. Martin Seligman. Kak nauchit'sya optimizmu [Martin Seligman. How to learn optimism] (Moscow, 2006).
15. Tokaev K. Abai zhane 21 gasyrdagy Kazakstan [Tokaev K. Abay and Kazakhstan of the 21st century] (Egemen Kazakhstan, January 9, 2020).

Авторлар туралы мәлімет:

Габдулина Б.А. – тарих ғылымдарының кандидаты, саясаттану кафедрасының доценті, Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Сәтпаев көш. 2, Нұр-Сұлтан, Қазақстан.

Уәли Б. – Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті саясаттану кафедрасының 1 курс докторанты.

Gabdulina B.A. - Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of Political Sciences, L.N.Gumilyov Eurasian National University, Satpayev str.2, Nur-Sultan, Kazakhstan.

Uali B. – 1st year PhD student of the Department of Political Sciences, L.N.Gumilyov Eurasian National University, Satpayev str.,2, Nur-Sultan, Kazakhstan.